

ระบำบุษิตวิชิตศิลป์ : นาฏยประดิษฐ์เพื่อเทอดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี

Nop Buchit Wisit Silapin Dance : The Creative Drama in honour of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn

ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ¹

Pattamawadee Chansuwan¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์ถวายพระพร ชุด “นบบุษิตวิชิตศิลป์” โดยการศึกษาจากเอกสารและภาคสนาม ข้อมูลการวิจัยรวบรวมจากการสังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้จำนวน 3 คน อาจารย์ผู้สอนนาฏยศิลป์ไทย จำนวน 3 คน ผู้นำเสนอผลงานนาฏยประดิษฐ์ จำนวน 8 คน ผู้บรรเลงดนตรีประกอบ จำนวน 8 คน บุคคลทั่วไป จำนวน 30 คน และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

ที่มาของการแสดงเกิดจากแนวคิดที่จะสร้างสรรค์ผลงาน นาฏยประดิษฐ์ เพื่อถวายพระพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นวิชิตศิลป์ รูปแบบการรำเป็นระบำหมู่นางล้วน โดยบทร้องบรรยายถึงพระอัจฉริยภาพพระราชกรณียกิจ และแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ ดนตรีใช้เพลงตามจารีต กระบวนท่ารำเป็นการรำใช้บทที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ลักษณะการแต่งกายเป็นแบบนางใน มีกระบวนการเล่นไหวในการใช้พื้นที่หลายรูปแบบ เช่น ตัวที่ ตัวยู และหน้ากระดาน เป็นต้น

สรุปรูปแบบและกระบวนประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์ถวายพระพรชุด “นบบุษิตวิชิตศิลป์” เป็นการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏยศิลป์ที่มีแนวคิดเพื่อเทอดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี โดยการประดิษฐ์ท่ารำขึ้นใหม่ บูรณาการการนำเสนอและจัดวางในรูปแบบใหม่ภายใต้แบบแผนนาฏยศิลป์ไทยจนเกิดเป็นนาฏยประดิษฐ์ถวายพระพรที่งดงาม

คำสำคัญ : วิชิตศิลป์, นาฏยประดิษฐ์

Abstract

This research was aimed at investigating and creating the creative drama in honour of HRH princess Maha Chakrisirindhorn entitled “Nop Buchit Wisit Silapin ; The research was conducted through a literary study and a field study. Research data were collected through the observation and interview with 3 key informants, professors of dramatic arts, 8 dramatic art performers, 8

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Assistant Professor Faculty of Fine and Applied Arts, Mahasarakham University.

musical accompanists, and 30 general informants. Research result was presented by means of a descriptive analysis. The research results have revealed as the following :

The background of this performance originated from a concept of creating a creative drama in honour of HRH princess Maha Chakri Sirindhorn as Her Royal Highness Princess is the great Wisit Silapin. Performing pattern is a feminine group dance. Its lyrics narrate the genius and royal duties of Her Royal Highness Princess and also present a loyalty to the princess. Customary songs are performed as the musical accompaniment. Dancing movements are newly created as a set of dancing movements for communicating all the meanings of lyrics to the audience. The characteristic of costume used for this performance is lady-in-waiting costume. There are many dancing movement formations such as a T-formation, a U-dormation , and a line formation.

In conclusion , the pattern and creative process of the creative drama in honour of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn entitled “Nop Buchit wisit silapin” is originated from a concept of creating a creative drama in honour of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn by creating a new set of dancing movements, integrating its presentation and performance into a new preforming pattern under customary Thai dramatic arts, and then it it becomes a fine creative drama for presenting a loyalty to the princess.

Keywords : Wisit Silapin, Creative Drama

บทนำ

ศาสตราจารย์ กิตติศักดิ์ ดร.พลเอกหญิง พลเรือหญิง พลอากาศหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยะชาติ สยามบรมราชกุมารี เป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชสมภพ เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2498 ณ พระที่นั่งอัมพรสถานพระราชวังดุสิตโดยสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (พระอุปัชฌาย์พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) เป็นผู้ถวายนามว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนราชสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์”

เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2520 ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการสถาปนาพระอิสริยยศกิติ สมเด็จพระเจ้า

ลูกยาเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนราชสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ เเฉลิมพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหจักรีสิรินธรรัฐสีมาคุณากรปิยะชาติ สยามบรมราชกุมารี” นับเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์แรกที่ทรงดำรงฐานันดรศักดิ์ “สยามบรมราชกุมารี” แห่งพระบรมจักรีวงศ์ (ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล.2544 : 18)

พระองค์มีพระปรีชาสามารถในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอักษรศาสตร์และดนตรีไทย ซึ่งพระองค์ได้นำมาใช้ในการอนุรักษ์ส่งเสริมและ การให้อุปถัมภ์ในด้านศิลปวัฒนธรรมของประเทศ จากพระราชกรณียกิจในด้านศิลปวัฒนธรรมนี้ พระองค์จึงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายพระสมัญญาว่า “เอกอัครราชูปถัมภก มรดกวัฒนธรรมไทย” และ “วิศิษฎ์ศิลปิน” นอกจากพระองค์ยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา การพัฒนาสังคม โดยทรงมีโครงการในพระราชดำริ ส่วนพระองค์หลายโครงการ ซึ่งโครงการในระยะเริ่มต้นนั้น มุ่งเน้นทางด้านการแก้ปัญหาการขาดสาร

อาหารของเด็กในท้องถิ่นทุรกันดาร และพัฒนามาสู่การให้ความสำคัญทางด้านการศึกษา เพื่อการพัฒนาพระราชกรณียกิจ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2556 : 42)

จากการที่พระองค์ทรงเป็น “วิศิษฐศิลปิน” ที่ทรงปรีชาสามารถในศิลปะหลายสาขา รวมทั้งทรงมีคุณูปการต่อเหล่าศิลปินและศิลปินวัฒนธรรมของชาติ คณะรัฐมนตรีซึ่งมี ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้มีมติให้ วันที่ 2 เมษายน ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระองค์เป็น “วันอนุรักษ์มรดกไทย” เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติที่พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในด้านการอนุรักษ์มรดกของชาติในสาขาต่างๆเป็นจำนวนมาก และในวันที่ 2 เมษายน 2558 เป็นปีที่พระองค์ทรงมีพระชันษาครบ 60 ปี ในฐานะที่คณะศิลปกรรมศาสตร์เป็นหน่วยงานที่ทำการศึกษาค้นคว้าทางด้านศิลปวัฒนธรรม และในฐานะพลกนิกรชาวไทยที่สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ จึงควรแสดงออกถึงความจงรักภักดีโดยการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ถวายพระพรเพื่อเป็นการเทอดพระเกียรติพระองค์ท่านและยังเป็นการบูรณาการสร้างสรรค์องค์ความรู้ทางด้านนาฏยศิลป์ให้เกิดเป็นผลงานอย่างเป็นรูปธรรมและเผยแพร่สู่สาธารณชนได้อย่างงดงามมีสุนทรียภาพอีกด้วย

ความมุ่งหมายในการวิจัย

เพื่อศึกษาและประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์ถวายพระพรโดยการกำหนดแนวคิด ออกแบบการแสดง ประดิษฐ์ท่ารำ บรรจุนดนตรีและบทร้อง ตลอดจนออกแบบเครื่องแต่งกาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีทางศิลปะการแสดงและองค์ประกอบศิลป์ของเดนิ

สา เปเยส ในการสร้างนาฏยประดิษฐ์ โดยการประดิษฐ์ท่ารำ ดนตรี บทร้อง และการออกแบบเครื่องแต่งกาย

วิธีการศึกษา

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการศึกษา 4 วิธี ประเภทแรกคือ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องด้านพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประเภทที่สอง ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏยศิลป์ไทย และเครื่องแต่งกาย ประการที่สาม ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมสังเกตการแสดง ประการสุดท้าย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลและตรวจสอบเนื้อหาด้วยวิธีการวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ผลการศึกษา ะบำณบบุชิตวิศิษฐศิลปิน : นาฏยประดิษฐ์เพื่อเทอดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. ที่มาของการแสดง

เป็นการแสดงที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของการรำถวายพระพรเพื่อถวายความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้เปรียบดังผู้อุปถัมภ์เหล่าศิลปินของชาติ

2. ดนตรี

วงดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงประกอบรำถวายพระพร ชุด นบบุชิตวิศิษฐศิลปิน ใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า ซึ่งประกอบด้วย ปี่ใน ระนาดเอก (ใช้ไม้ฉวมตี) มโหรีวงใหญ่ ตะโพน กลองทัด และฉิ่ง

ภาพประกอบ 1 วงปี่พาทย์เครื่องห้า
ที่มา : ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ

3. เพลงที่ใช้ในการแสดง

นาฏยประดิษฐ์ถวายพระพร ชุต นบบุชิต
ศิษฏศิลป์ เกิดจากการสร้างสรรค์ทำขึ้นตาม
แนวคิดที่จะเกิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราช
สุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสที่พระองค์
ครบรอบ 60 พรรษา โดยสื่อสารทำรำประกอบ
บทร้องและดนตรี ดังนี้

1. เพลงพญาสี่เส้า (บรรเลง) ใช้ส่งตัว
ผู้แสดงออก
2. เพลงพญาสี่เส้า (ร้อง) ใช้บรรยาย
ถึงพระอัจฉริยภาพของสมเด็จพระเทพรัตนราช
สุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
3. เพลงฝรั่งควง ใช้บรรยายถึงความ
จงรักภักดีต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม
บรมราชกุมารี
4. เพลงหน้าพาทย์ชำนานู ใช้แสดงถึง
การอำนวยการ

บทร้องระบำนาฏศิลป์นาฏศิลป์

-ร้องเพลงพญาสี่เส้า-

อาศิรวาทบาทบุบงส์องค์เจ้าฟ้า

พระเทพรัตนราชสุดาสง่าศิลป์

พระทรงเป็นวิศิษฏศิลป์

สร้างโสภณศิลป์พัฒนธรรม

พระเกริกเกียรติยิ่งยศปรากฏก้อง

ตุจรรรลองอันวิไลแสนเลิศล้ำ

อัจฉริยภาพเพียบพร้อมทรงน้อมนำ

เอกราชค้ำชูป้อมปราการศิลป์ไทย

-ร้องเพลงฝรั่งควง-

บังคมคัลวันทนาเหนือเกศี

นางนารีเจิดจรัสสินีรัตย์

น้อมเกล้าสดุดีศรีฟ้า

ร้อยรวมใจจงรักความภักดี

องค์วิศิษฏศิลป์ปิ่นสยาม

ระบือนามเอกลักษณ์เชิดศักดิ์ศรี

ระบือแคว้นแดนฟ้าจบธานี

พระบารมีไพศาลกาลนิรันดร์

-ปี่พาทย์บรรเลงเพลงชำนานู-

4. ผู้แสดง

การแสดงชุดนี้เป็นการรำหมู่แบบระบำ จึง
ใช้ผู้แสดงเป็นตัวแทนทั้งหมดและใช้กระบวนท่าลีลา
เฉพาะของนางที่อ่อนหวาน นุ่มนวล

5. การแต่งกาย

การแต่งกายของนาฏยประดิษฐ์เพื่อเกิดพระ
เกียรติชุดนี้เป็นแบบนางในโดยเน้นสีของเครื่องแต่ง
กายจากสีประจำพระองค์ของสมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้แก่ สีม่วง ดังภาพ
ประกอบต่อไป

ภาพประกอบ 2 เครื่องแต่งกายระบำบันบุชิตวิ

ศิษฏศิลป์

ที่มา : ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ

ภาพประกอบ 3 ระบำบันบุชิตวิศิษฏศิลป์

ที่มา : ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ

ภาพประกอบ 4 ระบำบันบุชิตวิศิษฏศิลป์

ที่มา : ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ

6. การออกแบบกระบวนท่ารำ

ใช้วิธีการนำท่าดั้งเดิมในละครรำแบบหลวง มาบรรจุลงในบทร้องและเพลงหน้าพาทย์ ทำได้ จำแนกออกแบบได้ 2 แนวทาง คือ

1. การรำตีบทหรือใช้บท
2. การรำประกอบทำนองเพลง

ท่ารำที่คัดเลือกมานั้นได้ปรับขยาย และ ตกแต่งท่ารำแต่ละท่าให้มีลีลา ทิศทาง การแปรแถว ที่ซับซ้อน และหลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความ กลมกลืน และสร้างสุนทรีรสให้แก่ผู้ชม

สรุป

ระบำบันบุชิตวิศิษฏศิลป์ : นาฏยประดิษฐ์ เพื่อเทอดพระเกียรติสมเด็จพระรัตนราชสุตา สยามบรมราชกุมารี ด้วยพระองค์เป็นอุปถัมภ์ภัก ของเหล่าศิลปินในฐานะนาฏยศิลป์ จึงถวายความ จงรักภักดีด้วยบทร้องและกระบวนท่ารำที่วิจิตร ดงาม

อภิปรายผล

ระบำบันบุชิตวิศิษฏศิลป์ : นาฏยประดิษฐ์ เพื่อเทอดพระเกียรติสมเด็จพระรัตนราชสุตา สยามบรมราชกุมารี ในกระบวนการประกอบสร้าง บทเพลงมีความสำคัญ เพราะต้องสื่อความหมาย และตีบทด้วยภาษานาฏศิลป์ได้อย่างชัดเจนและ ดงามด้วยหลักการของการเคลื่อนไหวที่สมดุล เชื่อมโยง และสัมพันธ์กันทุกวรรค ทุกคำร้อง โดยเฉพาะบทเพลงถวายพระพรจะเป็นคำที่ค่อนข้าง วิจิตรดงาม ที่แสดงถึงความจงรักภักดีต่อเบื้องพระ ยุคคลบาท กระบวนท่ารำจึงต้องประณีตและดงาม สอดคล้องกับบท จึงจะทำให้เกิดสุนทรียภาพ สอดคล้องกับ สมพิศ สุทธิวัฒน์ (2539 : 184) ได้ อธิบายว่า เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงยังคงยึดถือ ตามแบบกรมศิลปากรแต่มีส่วนแตกต่าง คือ การ บรรจุเนื้อร้อง ลงในทำนองเพลง ซึ่งจุดนี้เป็นสิ่งที่

ดึงดูดใจผู้ชมให้มีความรู้สึกและอารมณ์คล้อยตาม
ไปด้วย

รูปแบบและกระบวนการประกอบสร้าง
นาฏยประดิษฐ์ถวายพระพร ชุด “นบบุชิตศิษฏ
ศิลป์” เป็นการสร้างสรรค์รูปแบบกระบวนการร่ำ
โดยการประดิษฐ์ทำขึ้นใหม่ บูรณาการเครื่องแต่ง
กาย และจัดวางรูปแบบการแสดงใหม่ภายใต้
แบบแผนนาฏยศิลป์ไทย สอดคล้องกับ สวภา เวช
สุรักษ์ (2547 : 51) ที่อธิบายว่า นาฏยประดิษฐ์
หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์
แนวคิด รูปแบบและกลวิธีที่ครอบคลุม ปรชญา
เนื้อหา ความหมายของทำร้า

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏยศิลป์
นั้นสามารถผสมผสานบูรณาการขนบจารีตดั้งเดิม
โดยการจัดวาง นำเสนอในรูปแบบใหม่ให้เกิดความ
แตกต่างจะน่าชมยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้หลัก
ของความลงตัว จึงเกิดสุนทริยภาพ

เอกสารอ้างอิง

ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. (2544). *เทพรัตนบรรณศิลป์ : พระอัจฉริยภาพด้านการประพันธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี*. กรุงเทพฯ : บริษัทนานมีบุ๊คส์ จำกัด.

สวภา เวชสุรกนธ์. (2537). *หลักนาฏยประดิษฐ์ของท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์สนี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

สมพิศ สุทธิวัฒน์. (2539). *ผู้ชนะสิบทิศ : ละครพันทางของเสรี หวังในธรรม*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2556). *เอกลักษณ์ไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สัมภาษณ์

นพรัตน์ หวังในธรรม. ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2558.

สพรรณี เหลือบญช. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดุริยางคศิลป์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2558.

ศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์, ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปวิทยา มหวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สัมภาษณ์เมื่อ
วันที่ 15 พฤษภาคม 2558.